

УДК 343.615.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-30>

Даніїл ЖУРКО®

аспірант кафедри кримінального права та кримінології
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)
zhurko2024@ukr.net

ВПЛИВ ОБТЯЖУЮЧИХ ОБСТАВИН НА СТУПІНЬ ТЯЖКОСТІ УМИСНОГО ТЯЖКОГО ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ У ЗАГАЛЬНІЙ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ НОРМАХ

У статті визначено загальна та спеціальні кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження. Загальною нормою є ст. 121 КК України, а спеціальні містяться у багатьох розділах Особливої частини КК України. Доведено, що ступінь тяжкості кримінальних правопорушень, передбачених цими нормами, включає всі види – від кримінального проступку до особливо тяжкого злочину. Однак у спеціальних нормах під час визначення зазначеного ступеня тяжкості законодавець не враховує обтяжуючі умисне тяжке тілесне ушкодження обставини, передбачені ч. 2 ст. 121 КК України. Запропоновано у спеціальних нормах, що передбачають кримінальну відповідальність за заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження спеціальному потерпілому, передбачити такі обтяжуючі обставини, як учинення цього діяння способом, що має характер особливого мучення, вчинення групою осіб, на замовлення або таке, що спричинило смерть потерпілого.

Ключові слова: умисел, тяжке тілесне ушкодження, ступінь тяжкості, кримінальне правопорушення, загальна норма, спеціальна норма, обтяжуючі обставини.

Постановка проблеми. Кримінальна відповідальність за спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження передбачена не лише ст. 121 КК України. Умисне тяжке тілесне ушкодження може бути обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, якщо прямо зазначене у диспозиції кримінально-правової норми або ж є складовою частиною окремих понять, що використані законодавцем у такій диспозиції. Зокрема, умисне тяжке тілесне ушкодження є складовою ознакою такого поняття, «як насильство, небезпечне для життя чи здоров'я особи», а тому виступає однією з альтернативних обов'язкових ознак тих складів кримінальних правопорушень, де це поняття використовується.

При цьому передбачені санкціями кримінально-правових норм, які містять ці склади, покарання свідчать про різний ступінь тяжкості таких кримінальних правопорушень.

Загальна норма, що встановлює кримінальну відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК України), передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років (ч. 1), а за наявності обтяжуючих обставин – від семи до десяти років позбавлення волі (ч. 2) [5]. У спеціальних нормах, однією з обов'язкових ознак яких є спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження, санкції зазвичай містять більш значні розриви між мінімальним та максимальним розмірами позбавлення волі.

Наприклад, ч. 3 ст. 345 КК України за умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків передбачає позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років. Разом із тим наведене діяння не враховує можливі обтяжуючі обставини, зокрема спричинення смерті потерпілого, що суттєво впливає на ступінь його суспільної небезпечності. Диференціація ж покарання у межах санкції при

цьому залежить виключно від результатів судового розгляду кримінального провадження, а не від формально визначених кримінальним законом ознак учиненого діяння.

Загалом чинне кримінальне законодавство України не має чітко узгодженої системи санкцій, установлених за вчинення посягань на різні родові та безпосередні об'єкти, за умисні та необережні кримінальні правопорушення, у загальних та спеціальних нормах [1, с. 366], що викликає потребу проведення подальших наукових досліджень у цьому напрямку.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання кримінальної відповідальності за посягання на життя та здоров'я особи були предметом досліджень багатьох учених, зокрема, В.В. Голіни, Н.О. Гуторової, І.М. Даньшина, О.М. Джужи, А.П. Закалюка, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, В.В. Шаблистого, Н.М. Ярмиш та ін.

Проте питання залежності ступеня тяжкості умисного тяжкого тілесного ушкодження від обтяжуючих обставин у загальній та спеціальних нормах не набули достатнього висвітлення у матеріалах наукових досліджень.

Метою статті є формулювання критеріїв визначення залежності ступеня тяжкості умисного тяжкого тілесного ушкодження від обтяжуючих обставин у загальній та спеціальних нормах КК України.

Виклад основного матеріалу. У теорії кримінального права загальними та спеціальними кримінально-правовими нормами є норми, що регулюють порівняно однорідні явища, охороняють порівняно однорідні суспільні відносини, передбачають однорідні (схожі, подібні) категорії злочинів. Так, загальна норма регулює або охороняє рід відносин, передбачає «родовий» злочин, а спеціальна – видову групу цього роду, передбачає «видовий злочин» цієї категорії (роду). Таким чином, взаємозв'язок між загальною та спеціальною кримінально-правовими нормами характеризується співвідношенням понять «рід – вид» [2, с. 225].

Аналіз кримінально-правових норм, обов'язковою ознакою яких є спричинення або погроза спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження, дає змогу виділити загальну норму – ст. 121 КК України, а до спеціальних віднести не лише ст. ст. 123 «Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання», 124 «Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення» розділу II «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи», а й цілу низку норм з інших розділів Особливої частини КК України [5].

До них, зокрема, належать норми, що передбачають як обов'язкову ознаку спричинення умисних тяжких тілесних ушкоджень або погрозу їх спричинення: ч. 4 ст. 187 «Розбій», ч. ч. 2, 4 ст. 189 «Вимагання», ч. 2 ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності», ч. 2 ст. 206-2 «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації», ч. 1 ст. 280 «Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків», ч. 2 ст. 314 «Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 3 ст. 345 «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу», ч. 3 ст. 345-1 «Погроза або насильство щодо журналіста», ч. 3 ст. 346 «Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча», ч. ч. 1, 3 ст. 350 «Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок», ч. 2 ст. 355 «Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань», ч. 3 ст. 377 «Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного», ч. 3 ст. 398 «Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи», ст. 442 «Геноцид», ч. 1 ст. 442-1 «Злочини проти людяності» [5].

Окрім того, спричинення або погроза спричинення тяжких тілесних ушкоджень є складовою частиною такого поняття, як «насильство, небезпечне для життя чи здоров'я

особи», яке використовується як обов'язкова ознака деяких кримінальних правопорушень, зокрема: ч. 3 ст. 149 «Торгівля людьми», ст. 187 «Розбій», ч. 3 ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності», ч. 3 ст. 262 «Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем», ч. 3 ст. 278 «Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна», ч. 3 ст. 280 «Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків», ч. 3 ст. 289 «Незаконне заволодіння транспортним засобом», ч. 3 ст. 308 «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», ч. 3 ст. 312 «Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», ч. 3 ст. 313 «Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням», ч. 3 ст. 355 «Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань», ч. 4 ст. 410 «Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» КК України [5].

Чинна редакція ст. 12 КК України визначення ступеня тяжкості кримінального правопорушення пов'язує з видом та розміром максимального основного покарання, визначеного санкцією відповідної кримінально-правової норми.

Аналіз санкцій загальної та спеціальних кримінально-правових норм, що встановлюють відповідальність за спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження, свідчить, що законодавець ці кримінальні правопорушення відносить до злочинів різного ступеня тяжкості.

Так, до кримінальних проступків віднесено суспільно небезпечні діяння, пов'язані з погрозою спричинення тяжких тілесних ушкоджень, відповідальність за які передбачена ч. 1 ст. 280 та ч. 1 ст. 350 КК України.

До нетяжких злочинів законодавець відніс привілейовані склади умисного тяжкого тілесного ушкодження, передбачені ст. ст. 123, 124 КК України, а також кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 355 і пов'язане з погрозою заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.

До тяжких злочинів віднесено кримінальні правопорушення, передбачені ч. ч. 1, 2 ст. 121, ч. ч. 1, 2 ст. 187 (зокрема, пов'язані з погрозою спричинення тяжких тілесних ушкоджень), ч. 2 ст. 189, ч. 3 ст. 206, ч. 2 ст. 206-2, ч. 2 ст. 314, ч. 3 ст. 355, ч. 2 ст. 442, а до особливо тяжких – ч. ч. 3, 4 ст. 187 (зокрема, пов'язані з погрозою спричинення тяжких тілесних ушкоджень), ч. 3 ст. 149, ч. 4 ст. 187, ч. 4 ст. 189, ч. 3 ст. 262, ч. 3 ст. 278, ч. 3 ст. 280, ч. 3 ст. 289, ч. 3 ст. 308, ч. 3 ст. 312, ч. 3 ст. 313, ч. 3 ст. 345, ч. 3 ст. 345-1, ч. 3 ст. 346, ч. 3 ст. 350, ч. 3 ст. 377, ч. 3 ст. 398, ч. 4 ст. 410, ч. 1 ст. 442, ч. 1 ст. 442-1 КК України.

Розподіл наведених кримінальних правопорушень на види свідчить, що сам по собі факт спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження чи здійснення погрози його спричинення не є єдиною підставою для впливу на визнання діяння більш суспільно небезпечним і, відповідно, впливу на ступінь його тяжкості.

Зокрема, погроза заподіяння тяжких тілесних ушкоджень може виступати ознакою всіх видів кримінальних правопорушень – від кримінального проступку (ч. 1 ст. 280 та ч. 1 ст. 350 КК України) до особливо тяжкого злочину (ч. ч. 3, 4 ст. 187 КК України).

Так, наприклад, В. був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 350 КК України за те, що, перебуваючи у неприяних відносинах

із сільським головою с. Лісничі К., через те, що К., як сільський голова 03 червня 2009 р. перевіряв факт присутності В. на робочому місці сторожа в Лісничанській ЗОШ І–ІІІ ступенів і, встановивши його відсутність, зробив зауваження щодо порушення останнім трудової дисципліни, під час зустрічей упродовж червня 2009 – серпня 2010 р. висловлював сільському голові погрози розправою, переслідуючи мету змінити характер діяльності К. щодо себе. У подальшому В. вирішив реалізувати свої наміри щодо зміни характеру діяльності К. щодо себе і цілеспрямованими погрозами вбивством та нанесенням тяжких тілесних ушкоджень із метою створення уяви реальної загрози їх реалізації, озброївся знаряддям сільськогосподарського призначення – косою та прибув 16 серпня 2010 р. близько 08.30 до приміщення Лісничанської сільської ради Бершадського району [3].

Прикладом учиненого кримінального правопорушення, у якому погроза заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження виступає ознакою складу особливо тяжкого злочину, є такий.

К. був засуджений за ч. 3 ст. 187 «Розбій» КК України, учинений за таких обставин. 14.11.2018 близько 19 год. 30 хв. К. у стані алкогольного сп'яніння, достовірно знаючи, що М. проживає одна і є особою похилого віку, вирішив учинити напад на неї з метою заволодіння її майном, поєднаний із погрозою застосування до неї насильства, яке є небезпечним для життя чи здоров'я особи. К. через паркан проник на територію подвір'я М., де за допомогою сапи, яку знайшов на території подвір'я, розбив шибку у вікні та через утворений отвір незаконно проник у середину житлового будинку. М., злякавшись шуму, увімкнула світло. Не реагуючи на вимоги потерпілої залишити помешкання, К. наблизився до неї та, утримуючи у руках сапу, із застосуванням психічного примусу, шляхом залякування останньої застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я останньої, почав вимагати гроші. М., сприймаючи злочинні дії нападника К. як реальну загрозу для свого життя та здоров'я, перебуваючи під психологічним тиском, почала кричати та кликати на допомогу та намагалася дати відсіч нападнику. К., продовжуючи реалізацію свого злочинного умислу, підтверджуючи реальність своїх погроз, замахнувся та, тримаючи сапу над головою М., наказав надати йому наявні грошові кошти, однак заволодіти ними не зміг, оскільки у цей час до будинку зайшов В., який вибив із рук К. сапу та припинив його протиправні дії [4].

В обох наведених прикладах погроза спричинення умисних тяжких тілесних ушкоджень як одна з обов'язкових ознак складів цих кримінальних правопорушень сприймалася потерпілими реально і реалізовувалася за допомогою сільськогосподарських знарядь.

Отже, для визначення ступеня суспільної небезпечності і, відповідно, ступеня тяжкості погрози заподіянням тяжких тілесних ушкоджень щодо службової особи, застосована з метою припинення діяльності службової особи або зміни її характеру в інтересах того, хто погрожує (ч. 1 ст. 350 КК України), та розбою, поєднаного з погрозою спричинення умисних тяжких тілесних ушкоджень та з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст. 187 КК України), першочергове значення має не зазначена погроза, а інші об'єктивні та суб'єктивні ознаки цих кримінальних правопорушень (звісно, що у нерозривному зв'язку з указаною погрозою).

У теорії та практиці правоохоронної і судової діяльності висловлювалися різні точки зору щодо критеріїв визначення ступеня тяжкості кримінальних правопорушень. Так, результати опитування свідчать, що більшість суддів (83%) і працівників прокуратури (87,5%) вважають, що ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення повинен визначатися санкціями статті (частин статей) Особливої частини КК України. Висловлювалися і погляди, що ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення повинен визначатися видом і розміром фактично призначеного судом покарання (11% суддів, 4,2% працівників прокуратури), а також одночасно санкціями статті (частині

статті) Особливої частини КК України та видом і розміром фактично призначеного судом покарання (8,3% працівників прокуратури). 6% опитаних суддів узагалі не дали відповіді на зазначене питання [7].

Виходячи з положень ст. 12 «Класифікація кримінальних правопорушень» КК України, законодавчим критерієм визначення ступеня тяжкості кримінальних правопорушень є виключно санкція кримінально-правової норми Особливої частини КК України. Разом із тим під час установа видів та розмірів покарань у цих санкціях законодавець повинен спиратися на теоретичні здобутки у сфері кримінального права щодо визначення ступеня суспільної небезпечності діяння і його впливу на ступінь тяжкості відповідного кримінального правопорушення.

Пізнання суспільної небезпечності кримінального правопорушення невід’ємно пов’язане з оцінкою кількісно-якісних соціальних характеристик діянь уповноваженими суб’єктами законотворчої та правозастосовної діяльності як антицінності щодо фізичної чи юридичної особи, суспільства або держави. Помилкові оціночні судження законодавця здатні призводити до надмірної або недостатньої криміналізації та (або) пеналізації, зниження цінності самого кримінального закону [6, с. 134].

Погоджуємося, що для об’єктивного встановлення ступеня тяжкості кримінального правопорушення у КК України законодавцю необхідно ретельно вивчати слідчо-судову практику застосування загальних і спеціальних кримінально-правових норм та проводити порівняльний аналіз призначених по них видів та розмірів покарань, оскільки судовий вирок у кримінальному провадженні є, за своєю суттю, оцінкою ступеня тяжкості конкретного кримінального правопорушення. Узагальнення таких оцінок надає можливості об’єктивного законодавчого встановлення видів та розмірів покарань за кримінальні протиправні діяння у санкціях відповідних норм, що, своєю чергою, дає змогу диференціювати кримінальну відповідальність у загальних та спеціальних нормах КК України.

Загальна норма, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК України), у частині другій містить обтяжуючі обставини – учинення способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також із метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого [5]. Проте спеціальні норми КК України, що встановлюють відповідальність за спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження, наведені обставини не враховують і, відповідно, не визначають їхній вплив на ступінь тяжкості цих кримінальних правопорушень.

Висновки. Умисне тяжке тілесне ушкодження є обов’язковою ознакою складу не лише загальної кримінально-правової норми – ст. 121 КК України, а й значної кількості спеціальних норм, розташованих у багатьох розділах Особливої частини КК України. При цьому ступінь тяжкості кримінальних правопорушень, передбачених цими нормами, включає всі види – від кримінального проступку до особливо тяжкого злочину. Однак у спеціальних нормах під час визначення зазначеного ступеня тяжкості законодавець не враховує обтяжуючі умисне тяжке тілесне ушкодження обставини, передбачені ч. 2 ст. 121 КК України. Пропонуємо у спеціальних нормах, що передбачають кримінальну відповідальність за заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження спеціальному потерпілому, передбачити такі обтяжуючі обставини, як учинення цього діяння способом, що має характер особливого мучення, учинення групою осіб, на замовлення або таке, що спричинило смерть потерпілого.

Список використаних джерел

1. Бабанін С.В., Корогод С.В. Удосконалення санкцій кримінально-правових норм в умовах запровадження відновного правосуддя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спеціальний випуск № 2. С. 365–370.

2. Колодін Д.О., Степаненко О.В. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 222–227.
3. Кримінальна справа № 202/2153/12. Архів Бершадського районного суду Вінницької області.
4. Кримінальна справа № 385/1969/18. Архів Ульянівського районного суду Кіровоградської області.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Оробець К.М. Характер суспільної небезпечності кримінального правопорушення як прояв його антицінності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2019. Т. 30(69). № 6. С. 131–135.
7. Федорак Л.М. Зміст ступеню тяжкості вчиненого злочину. URL: <https://gr.pl.court.gov.ua/sud1605/pres-centr/4/435099/>

Надійшла до редакції 17.12.2024

References

1. Babanin, S.V., & Korohod, S.V. (2021). Udoskonalennya sanktsiy kryminal'no-pravovykh norm v umovakh zaprovadzhennya vidnovnoho pravosuddya [Improvement of sanctions of criminal law norms in the conditions of introduction of restorative justice]. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2021. Special issue No. 2. pp. 365–370. [in Ukr.].
2. Kolodin, D.O., & Stepanenko, O.V. (2022). Kvalifikatsiya kryminalnykh pravoporushen pry konkurentsii kryminalno-pravovykh norm [Qualification of criminal offenses in case of competition of criminal law norms]. *Law and society*. 2022. No. 2. pp. 222–227. [in Ukr.].
3. Kryminalna sprava № 202/2153/12 [Criminal case No. 202/2153/12] Archive of Bershad district court of Vinnytsia region. [in Ukr.].
4. Kryminalna sprava № 385/1969/18 [Criminal case No. 385/1969/18] Archive of Ulyanovsk district court of Kirovohrad region. [in Ukr.].
5. Kryminalnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 05 kvitnya 2001 r. [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 5, 2001]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
6. Orobets, K.M. (2019). Kharakter suspilnoyi nebezpechnosti kryminalnoho pravoporushennya yak proyav yoho antytsinnosti [The nature of the social danger of a criminal offense as a manifestation of its anti-value]. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: legal sciences*. Volume 30 (69). No. 6. 2019. pp. 131–135. [in Ukr.].
7. Fedorak, L.M. Zmist stupenyu tyazhkosti vchynenoho zlochynu [The content of the degree of severity of the committed crime]. Retrieved from <https://gr.pl.court.gov.ua/sud1605/pres-centr/4/435099/>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Daniil Zhurko. The influence of aggravating circumstances on the degree of severity of intentional grievous bodily harm in general and special norms.

The article defines general and special criminal law norms that provide for liability for intentional grievous bodily harm. The general norm is Art. 121 of the Criminal Code of Ukraine, and special ones are contained in many sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. It has been proven that the degree of severity of criminal offenses provided for by these norms includes all types - criminal misdemeanor, minor crime, serious crime, especially serious crime. Criminal misdemeanors include criminal illegal acts characterized by a threat to cause intentional grievous bodily harm. The actual causation of this bodily injury is covered by all types of crimes. It has been proven that in order to objectively determine the degree of severity of a criminal offense in the Criminal Code of Ukraine, the legislator needs to carefully study the investigative and judicial practice of applying general and special criminal law norms and conduct a comparative analysis of the types and sizes of punishments assigned to them, because a court verdict in a criminal proceeding is, in its essence, an assessment of the degree of gravity of a specific criminal offense. In the special regulations that provide for liability for intentional grievous bodily harm, when determining the degree of severity of the criminal offenses provided for by them, the legislator does

not take into account the aggravating circumstances provided for in Part 2 Art. 121 of the Criminal Code of Ukraine. It is proposed in the special regulations that provide for criminal liability for causing intentional grievous bodily harm to a special victim to provide for such aggravating circumstances as the commission of this act in a way that has the character of special torture, committed by a group of persons, on order, or that caused the death of the victim.

Key words: *intent, grievous bodily harm, severity, criminal offense, general norm, special norm, aggravating circumstances.*

УДК 342.951:351.85

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-31>

Андрій КАЛАШНИК[©]

аспірант кафедри адміністративного права і процесу
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
d_alpaa@dduvs.edu.ua

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Національна безпека є одним із ключових складників стабільного функціонування держави, збереження її суверенітету та територіальної цілісності. Одним із важливих аспектів забезпечення національної безпеки України є створення ефективної системи моніторингу загроз.

У ході дослідження встановлено, що моніторинг у загальному уявленні являє собою процес постійного або періодичного спостереження за об'єктом, явищем чи ситуацією з метою оцінки його стану, змін або динаміки. Моніторинг характеризується тривалістю дії, а його метою є спостереження та встановлення певних змін та впливів на об'єкт, явище, подію тощо.

Моніторинг загроз саме національній системі являє собою процес постійного спостереження, збору, аналізу та оцінки інформації, спрямований на виявлення потенційних чи реальних загроз, які можуть вплинути на безпеку, стабільність або функціонування критичних систем держави.

Адміністративно-правове забезпечення є основою для ефективної роботи органів державної влади у сфері моніторингу загроз. Воно включає розроблення нормативно-правових актів, організаційних заходів та інструментів, спрямованих на виявлення, оцінку, прогнозування та нейтралізацію загроз. Окрім того, адміністративно-правові інструменти створюють передумови для впровадження сучасних технологій та методів моніторингу, що дає змогу своєчасно реагувати на потенційні ризики та нейтралізувати їх на ранніх етапах.

У статті розглянуто особливості адміністративно-правового забезпечення моніторингу загроз національній безпеці України, досліджено та порівняно досвід зарубіжних країн, проаналізовано чинні нормативно-правові акти тощо.

За результатом опрацьованого виявлено недоліки адміністративно-правового забезпечення моніторингу загроз національній безпеці в Україні та запропоновано шляхи їх подолання та покращення їх дієвості.

Ключові слова: *ідентифікація загроз, моніторинг загроз, національна безпека, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правові інструменти.*

Постановка проблеми. Забезпечення національної безпеки є однією з головних функцій держави, яка гарантує стабільність її існування, суверенітет та територіальну цілісність. У сучасних умовах геополітичної нестабільності, зростання гібридних загроз